

## **Oponentský posudek na disertační práci Mgr. et MgA. Markéty Magidové „Metafora a současné umění“**

Cílem disertační práce Markéty Magidové je představit živou metaforu jako estetický model umění a ukázat, že i konceptuální a postkonceptuální umění obsahuje estetický princip právě díky tomu, že je metaforické. Práce vychází zejména z hermeneutické teorie živé metafory Paula Ricoeura, estetiky jevení Martina Seela a teorie umění jako podivného nástroje Alvy Noëho; tyto koncepce podrobně analyzuje, rozvádí a uplatňuje při výkladu současných uměleckých děl a praktik. Hlavní argument práce podporuje rozbořením mediality, resp. intermediality umění, úvahami o napětí mezi autonomií a heteronomií umění a kritikou modernistické estetiky i některých proudů současné filosofie (umění).

Práce má nemalé ambice: nabídnout „náčrt teorie umění jako metafory“. Takto velkorysý projekt přirozeně skrývá řadu úskalí, nicméně autorka postupuje pečlivě a systematicky: značnou část práce věnuje definování svých východisek a vymezení pole zájmu, zejména pak zevrubnému čtení a diskusi svých hlavních inspiračních zdrojů. Ricoeurovu teorii živé metafory rozšiřuje mimo oblast literatury, nejde však pouze a jakousi její aplikaci na další umělecké druhy, nýbrž o aktualizaci i s ohledem na současný společensko-kulturní kontext uměleckých praktik a postupů. K ní přispívá i produktivní srovnání Ricoeurova přístupu s teorií Alvy Noëho, zaměřené na re/organizaci zkušenosti skrze umění a rozlišení aktivit prvního a druhého řádu. Seelovo rozlišení různých intenzit estetické zkušenosti a jeho pojetí vztahu mezi estetickou a uměleckou zkušeností pak autorka využívá pro originální tematizaci souvislostí mezi škálami metaforické živosti a škálami estetického vnímání. Přes četné exkursy k dalším uměnovědným, filosofickým a estetickým koncepcím si práce podržuje zřetelnou argumentační linii a ústí v mapování pole zahraničního i domácího post/konceptuálního umění prizmatem metafory. Rehabilitací estetického coby metaforického v tomto kontextu autorka nabízí původní a podnětnou tezi, podpořenou detailními interpretacemi značně různorodých uměleckých forem a postupů (ale i, což považují za zvláště důležité, jejich dobových kritických ohlasů).

Vcelku logicky se přitom zaměřuje na produktivní estetickou i heuristickou roli metafory – na metaforu živou, která produkuje novou zkušenost, podněcuje imaginaci, umožňuje objevovat dříve nepředstavitelné či nepochopené. Jakkoli je zde chápána jako jeden pól škály (od živé k mrtvé), dodává důraz na živou metaforu autorčině teorii normativní charakter. Mimoto, vezmeme-li v potaz základní předpoklad metaforičnosti umění, nabízí se otázka, jak se k sobě vztahuje vývojová dynamika metafory na straně jedné a vývojová dynamika umění, které na ní má být založeno, na straně druhé. Metafora „živosti“ metafory odkazuje k její „životnosti“, kdy její původní vlastnost časem a/nebo opakováním takřkajíc vyprchává a vyčerpává se: z imaginativního obrazu se stává klišé, stereotyp, posléze metafora „mrtvá“. Jak autorka podotýká, z takových (polo)mrtvých metafor můžeme vyčistit historické a sedimentované způsoby myšlení a vnímání. Zkušenost starších či opakovaně vnímaných uměleckých děl je ale jistě jiná, k podobnému umrtvování jejich funkce (alespoň si troufám tvrdit) nedochází. Coby otázku pro obhajobu si proto dovolím navrhnout problém historičnosti estetické zkušenosti, resp. umění ve vztahu k jeho metaforickému založení; jinak a metaforicky řečeno, nikoli otázku živosti metafory, která seoby princip umění nabízí snad až příliš snadno, nýbrž otázku její životnosti.

Disertační práci Markéty Magidové považuji za původní a přínosný příspěvek k estetice současného umění a teorii metafory, doktorandka prokázala tvůrčí schopnosti v dané oblasti výzkumu a její práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru, proto ji doporučuji k obhajobě.

Tomáš Dvořák, FAMU v Praze